

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 9 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 9

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 9

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№9 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-9>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto

yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxanova Dildora Sharipxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna

yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee

yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna

yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi

yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxanovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.

Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar

Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna

yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora

yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb

yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Ibragimova Muxlisa Paridunovna

DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA SIYOSIY GURUH LAVOZIMLARINING HUQUQIY TABIATI: MEHNAT-HUQUQIY VA OMMAVIY-HUQUQIY MODELLAR NISBATI.....5

2. Murataev Serikbek Alpamysovich

SIGNIFICANCE AND ESSENCE OF LEGAL REGULATION OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT ASSESSMENT.....14

3. Машарипов Икромбой Олимбой ўғли

ТАШУВЧИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАВОБГАРЛИГИНИ МАЖБУРИЙ СУҒУРТА ҚИЛИШ ШАРТНОМАСИ БЎЙИЧА СУҒУРТА ТОВОНИНИ ТЎЛАШ ТЎҒРИСИДАГИ ТАЛАБНИ БОШҚА ТУРДАГИ ТАЛАБЛАРДАН АЖРАТИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....24

4. Shukurova Diyora Anvarovna

REGULATING TRANSNATIONAL SUBSIDIES THROUGH PREFERENTIAL TRADE AGREEMENTS.....35

5. Каримов Улугбек Хакимджонович

АГРАР СОҲАДА ЕР ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИК ИЖРОСИ УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ РАҚАМЛИ МУҲИТДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....45

6. Мамарасулов Достон Рустам ўғли

НОМУЛКИЙ ХУСУСИЯТДАГИ ИЖРО ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ЭТИШНИ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ҚИЛИШ: ҚАРЗДОРНИНГ ШАХСИЙ ИШТИРОКИ МЕЗОНИ.....56

7. Soliyev Dilshod Baxtiyor o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MA'MURIY SUDLAR TIZIMINING HUQUQIY ASOSLARINI SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI.....64

8. Усмонов Мансурбек Мухаммаджонович

ДАВЛАТ СОЛИҚ ХИЗМАТИ ОРГАНЛАРИДА ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА АМАЛГА ОШИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....72

9. Қўлдошев Шезод Шукурулло ўғли

ЁЛЛАНИШ ВА ҲАРБИЙ ТУЗИЛМАЛАРГА ХИЗМАТГА КИРГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК.....82

10. Primov Baxtiyor Olim o'g'li

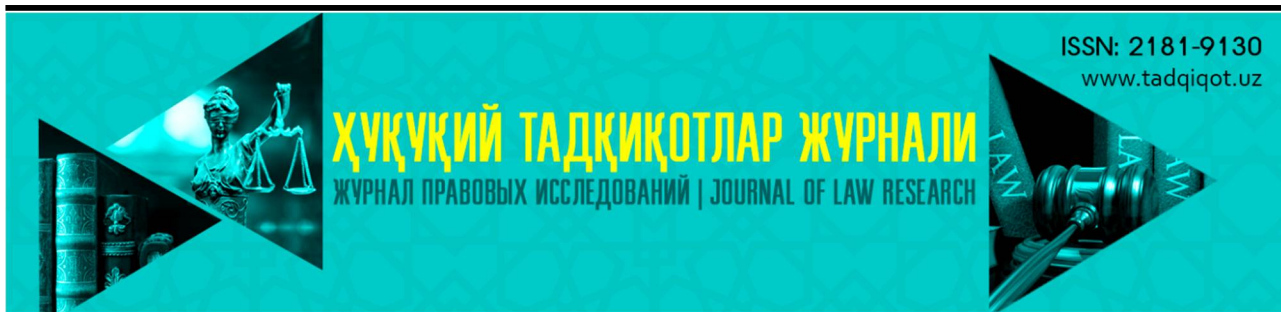
KRIPTO-AKTIVLAR AYLANMASI VA MAYNING SOHASIDAGI JINOIY QILMISHLARNI TURDOSH VA O'XSHASH JINOYAT TARKIBLARIDAN AJRATISH MASALALARI.....90

11. Reymbayev Abdulla Kurbanbayevich

JINOYAT TO'G'RIDA XABAR BERMASLIK VA UNI YASHIRGANLIK UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....99

12. Курманов Амангелди Пухарбаевич

СУДГАЧА ИШ ЮРИТИШ БОСҚИЧИДА НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ҚИЛИШДА СУД НАЗОРАТИ ИНСТИТУТИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ИМКОНИАТЛАРИ.....106

12.00.08-УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

Қўлдошев Шезод Шукурулло ўғли,
Тошкент давлат юридик университети
Жиноят ҳуқуқи, криминология ва коррупцияга
қарши курашиш шўъбаси ўқитувчиси
E-mail: yuridik@gmail.com

ЁЛЛАНИШ ВА ҲАРБИЙ ТУЗИЛМАЛАРГА ХИЗМАТГА КИРГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

For citation: Kuldoshev Sherzod Shukurullo ugli. CRIMINAL LIABILITY FOR MERCENARISM AND ENLISTMENT IN MILITARY FORMATIONS. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 9.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23067617>

АННОТАЦИЯ

Мазкур илмий ишда замонавий қуроли моҳаролар шароитида ёлланма аскарликнинг ижтимоий-ҳуқуқий ва жиноят-ҳуқуқий жиҳатлари тадқиқ этилган. Ёлланма аскарликнинг халқаро тинчлик ва хавфсизлик, давлат суверенитети ҳамда инсон ҳуқуқ ва эркинликларига таҳдидлари таҳлил қилинган. Тадқиқотда Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексида ёлланиш ва чет давлатларнинг ҳарбий ҳамда бошқа махсус тузилмаларига хизматга кириш билан боғлиқ жиноий-ҳуқуқий нормалар, уларнинг халқаро ҳуқуқ нормалари билан уйғунлиги ўрганилган. Шунингдек, ёлланувчи тушунчаси, уни ёллаш, ўқитиш, молиялаштириш ва ундан фойдаланишнинг ҳуқуқий хусусиятлари ёритилган. Тадқиқот натижасида ёлланма аскарликка қарши жиноий-ҳуқуқий механизмлари такомиллаштириш, мазкур қилмишларни тўғри квалификация қилиш ва миллий жиноят қонунчилигини халқаро стандартларга мувофиқ ривожлантиришга қаратилган илмий-назарий ҳулоса ва таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: Мерсенарлик, қуроли моҳаролар, Мерсенарларни ёллаш, улардан фойдаланиш, уларни молиялаштириш ва ўқитишга қарши» халқаро Конвенция, ёлланма аскар

Кулдошев Шерзод Шукурулло углы,
Преподаватель кафедры уголовного права,
криминологии и противодействия коррупции
Ташкентского государственного юридического университета
E-mail: yuridik@gmail.com

УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НАЁМНИЧЕСТВО И ПОСТУПЛЕНИЕ НА СЛУЖБУ В ВОЕННЫЕ ФОРМИРОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной научной работе исследованы социально-правовые и уголовно-правовые аспекты наёмничества в условиях современных вооружённых конфликтов. Проанализированы угрозы наёмничества международному миру и безопасности, государственному суверенитету, а

также правам и свободам человека. В исследовании изучены уголовно-правовые нормы Уголовного кодекса Республики Узбекистан, регулирующие ответственность за наёмничество и поступление на службу в военные и иные специальные формирования иностранных государств, а также их соответствие нормам международного права. Кроме того, раскрыты понятие наёмника, а также правовые особенности его вербовки, обучения, финансирования и использования. По результатам исследования разработаны научно-теоретические выводы и предложения, направленные на совершенствование уголовно-правовых механизмов противодействия наёмничеству, обеспечение правильной квалификации соответствующих деяний и дальнейшее развитие национального уголовного законодательства в соответствии с международными стандартами.

Ключевые слова: наёмничество, вооружённые конфликты, вербовка наёмников, использование наёмников, финансирование и обучение наёмников, Международная конвенция о борьбе с вербовкой, использованием, финансированием и обучением наёмников, наёмник.

Kuldoshev Sherzod Shukurullo ugli,

Lecturer at the Department of Criminal Law, Criminology
and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law

E-mail: yyuridik@gmail.com

CRIMINAL LIABILITY FOR MERCENARISM AND ENLISTMENT IN MILITARY FORMATIONS

ANNOTATION

This scientific study examines the socio-legal and criminal-legal aspects of mercenarism in the context of modern armed conflicts. It analyzes the threats posed by mercenarism to international peace and security, state sovereignty, as well as human rights and freedoms. The study examines the criminal law provisions of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan governing liability for mercenarism and enlistment in the military and other special formations of foreign states, as well as their compliance with the norms of international law. Furthermore, the study explores the concept of a mercenary and the legal characteristics of the recruitment, training, financing, and use of mercenaries. Based on the results of the study, scientific and theoretical conclusions and proposals have been developed aimed at improving criminal-law mechanisms for combating mercenarism, ensuring the proper legal qualification of relevant acts, and further developing national criminal legislation in accordance with international standards.

Keywords: mercenarism, armed conflicts, recruitment of mercenaries, use of mercenaries, financing and training of mercenaries, International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, mercenary.

Сўнгги йилларда дунёда юз бераётган геосиёсий зиддиятлар ва қуроли моjarолар, хусусан, Россия ва Украина ўртасидаги қуроли тўқнашув фуқароларнинг хорижий давлатларда ҳарбий хизматга жалб қилиниши билан боғлиқ муаммоларни янада долзарблаштирмоқда. Мазкур ҳолат нафақат халқаро хавфсизлик нуқтаи назаридан, балки миллий жиноят ҳуқуқи нуқтаи назаридан ҳам жиддий эътиборни талаб этади. Зеро, фуқароларнинг хорижий давлатлар ҳудудидаги қуроли моjarоларда иштирок этиши, энг аввало, уларнинг ҳаёти, соғлиғи, эркинлиги ва келажагига бевосита хавф туғдириши билан бир қаторда, миллий хавфсизликка ҳамда давлатнинг халқаро-ҳуқуқий ва ташқи сиёсий мажбуриятларига муайян таъсир кўрсатиши мумкин.

Қуроли моjarоларнинг юзага келиши ва авж олишида, шунингдек, уларда қуроли кучлардан фаол фойдаланилишида ёлланма аскарлар муҳим ўрин тутди. Қуроли моjarоларда моддий манфаат ёки бошқа шахсий мақсадлар асосида иштирок этувчи мазкур шахслар тоифасининг фаолияти сўнгги йилларда тобора кенгайиб, халқаро хавфсизлик ва

миллий жиноят-ҳуқуқий сиёсат нуктаи назаридан алоҳида эътиборни талаб қилаётган муаммолардан бирига айланмоқда.

Ўзбекистон Республикасида мазкур муносабатлар Жиноят кодексининг 154-моддасида назарда тутилган «Ёлланиш» ҳамда 154¹-моддасида белгиланган «Чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга кириш, ёлланиш» жиноятлари орқали ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинади. Мазкур жиноят-ҳуқуқий нормалар халқаро ҳуқуқда «мерсенарлик» (наёмничество) сифатида ифодаланадиган қилмишларни миллий қонунчилик даражасида криминаллаштиришга қаратилган бўлиб, Ўзбекистон Республикасининг 1989 йилда қабул қилинган «Мерсенарларни ёллаш, улардан фойдаланиш, уларни молиялаштириш ва ўқитишга қарши» халқаро Конвенция доирасидаги халқаро мажбуриятлари билан ҳам уйғунлашади.

Ёлланиш муаммосининг янада чуқур институтсионал тартибга солиниши 1977 йилда Африка Бирлиги Ташкилоти (ҳозирги Африка Иттифоқи) томонидан қабул қилинган Африкада ёлланганлик ҳолатини бартараф этиш тўғрисидаги конвенцияда[1], шунингдек Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 1989 йил 4 декабрдаги Ёлланганларни ёллаш, улардан фойдаланиш, уларни молиялаштириш ва тайёрлашга қарши курашиш тўғрисидаги халқаро конвенцияси[2]да ўз аксини топган (бу ҳужжат 2001 йил 20 октябрда кучга кирган). Айнан мана шу иккинчи ҳужжат ёлланиш тушунчасини нафақат қуроли можаролар шароитида, балки конституциявий тузумни зўрлик билан ағдариш, давлат ҳудудий яхлитлигини бузиш каби бошқа мақсадларда ҳам фойдаланиладиган шахсларга нисбатан кенгайтиргани билан аҳамиятлидир.

Шу билан бирга, замонавий шароитда ёлланма аскарлик фаолиятининг кўлами ва шакллари сезиларли даражада ўзгариб бормоқда. Бугунги кунда мазкур фаолият фақат давлатлар ўртасидаги қуроли можаролар ёки сиёсий низолар доирасидагина намоён бўлмасдан, айрим ҳолларда давлатлар ҳудудидаги табиий ресурсларни қўлга киритиш ёки улардан манфаатдорлик асосида фойдаланиш мақсадида сиёсий вазиятни атайлаб кескинлаштириш, беқарорликни кучайтириш ва қуроли тўқнашувларни рағбатлантириш билан ҳам боғлиқ ҳолда содир этилиши мумкин. Бу эса ёлланма аскарлик билан боғлиқ қилмишларнинг замонавий кўринишларини комплекс ўрганиш, уларга жиноят-ҳуқуқий баҳо бериш ҳамда мазкур соҳадаги миллий қонунчиликни такомиллаштириш масалаларининг долзарблигини янада оширади.

Ёлланиш ва ёллашнинг салбий жиҳати, аввало, ягона шахс, ягона тузилма сифатида ёхуд шунга ўхшаш фаолиятни амалга оширувчи ташкилот таркибида муайян мақсадларга эришиш учун қуроли кучлардан фойдаланиш билан боғлиқ ғайриқонуний ҳаракатларни содир этишида намоён бўлади. Бундай фаолият натижасида, энг аввало, халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи, тинчлик ва инсоният хавфсизлиги, ижтимоий-сиёсий барқарорлик, конституциявий тузум ҳамда давлат ҳудудида ўрнатилган ҳуқуқ-тартибот каби умуминсоний қадрият ва манфаатларга тажовуз қилиниши мумкин.

Шунингдек, ёлланиш билан боғлиқ бўлган фаолият аҳолининг ҳаёти, соғлиғи ва жисмоний дахлсизлигига жиддий зарар етказиши, тинч аҳоли хавфсизлигига таҳдид солиши ҳамда бошқа оғир ижтимоий хавфли оқибатларни келтириб чиқариши мумкин. Шу нуктаи назардан, мазкур фаолиятни ташкил этган ёки унда иштирок этган шахслар нафақат қуроли можароларда иштирок этиш факти, балки ўз ҳаракатлари натижасида юзага келган жиноий оқибатлар учун ҳам қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгарликка тортилиши масаласи муҳим аҳамият касб этади.

Шу жумладан сўнгги статистик маълумотларга тўталадиган бўлса, агар 2022 йилда 154-модда бўйича атиги 19 та жиноят иши қўзғатилган бўлса, 2023 йилда бу кўрсаткич 68 тага, 2024 йилда 112 тага, 2025 йилда эса 139 тага етган[3]. Бу тенденция мазкур институтнинг назарий-амалий жиҳатларини чуқур ўрганиш, жавобгарликни белгилаш мезонларини такомиллаштириш ҳамда профилактик чора-тадбирларни ишлаб чиқиш заруратини кўрсатади.

Бугунги кунда кўплаб ривожланган давлатлар жиноят қонунчилигида умуминсоний қадриятларни муҳофаза қилиш давлатнинг асосий вазифаларидан бири сифатида эътироф

этиломоқда. Мазкур кадриятлар ўз мазмунига кўра, нафақат алоҳида шахс ёки муайян давлат, балки бутун инсоният учун умумий аҳамиятга эга бўлган ҳаёт, тинчлик, хавфсизлик, эркинлик, барқарорлик ва бошқа муҳим манфаат ҳамда неъматларни қамраб олади. Шу боис уларга қарши қаратилган жиноий тажовузлар нафақат миллий, балки халқаро миқёсда ҳам юқори ижтимоий хавфли қилмишлар сифатида баҳоланади.

Умумий маънода ёлланиш деганда моддий манфаатдорлик асосида, маълум бир мукофот ёки ҳақ эвазига қуролли можарода, ҳарбий ҳаракатларда ёки конституциявий тузумни зўрлик билан ағдаришга ёхуд давлат ҳудудий яхлитлигини бузишга қаратилган бошқа ҳаракатларда иштирок этиш мақсадида шахсни жалб қилиш, тайёрлаш, молиялаштириш ёхуд ундан фойдаланиш, шунингдек бундай шахснинг ўзи томонидан бундай фаолиятда бевосита иштирок этиши тушунилади. Бунда ёлланувчи шахснинг белгилловчи хусусияти у можарода иштирок этаётган тарафлардан бирортасининг фуқароси ёки доимий истиқомат қилувчиси бўлмаслиги ҳамда можарода иштирок этишдан асосий мақсади мафкуравий, сиёсий ёки миллий ғоя эмас, балки шахсий бойиш, моддий манфаат олиш эканлигидадир.

Халқаро ҳуқуқда эса мазкур тушунча мерсенарлик (ёлланма аскарлик) сифатида аталиб, халқаро ҳуқуқда қуролли можароларни тартибга солиш, халқаро тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш, давлатларнинг суверенитетини ҳимоя қилиш ҳамда инсон ҳуқуқларини муҳофаза этиш билан боғлиқ муҳим ҳуқуқий институтлардан бири ҳисобланади.

Мерсенарлик — моддий манфаат (пул ёки бошқа мукофот) эвазига қуролли можаро, ҳарбий ҳаракат ёки бошқа зўравонлик ҳаракатларида қатнашиш учун ёлланиш, шунингдек бошқаларни ёллаш, улардан фойдаланиш, молиялаштириш ёки ўқитиш билан боғлиқ гайриқонуний фаолиятдир[4].

Халқаро ҳуқуқда ёлланувчи (mercenary) тушунчасининг биринчи умумий тан олинган таърифи 1949 йилдаги Женева конвенцияларига 1977 йил 8 июнда қабул қилинган халқаро қуролли можаролар қурбонларини ҳимоя қилишга оид I-қўшимча баённоманинг 47-моддасида берилган[5]. Ушбу моддага кўра, ёлланувчи деб қуйидаги олти мезонга бир вақтнинг ўзида жавоб берувчи шахс тан олинади: 1) у қуролли можарода иштирок этиш учун маҳаллий ёки чет элда махсус ёлланган бўлиши; 2) у ҳақиқатан ҳам жанговар ҳаракатларда бевосита иштирок этиши; 3) у жанговар ҳаракатларда биринчи навбатда шахсий бойиш истагидан келиб чиқиб қатнашиши ҳамда унга можаро тарафи қўшинлари сафидаги шу мартабадаги жангчиларга ваъда қилинган ҳақдан сезиларли даражада юқори моддий мукофот ваъда қилинган ёки берилган бўлиши; 4) у можарода иштирок этаётган тарафлардан бирортасининг фуқароси ёки доимий истиқомат қилувчиси бўлмаслиги; 5) у можарода иштирок этаётган тарафлардан бирортасининг қуролли кучлари аъзоси бўлмаслиги; 6) у можарода иштирок этмаётган давлат томонидан ўз қуролли кучлари аъзоси сифатида расман хизматга юборилмаган бўлиши лозим.

Амалиётда ушбу олти мезоннинг барчаси бир вақтда мавжуд бўлишини талаб қилиш таърифни ғоят тор ва амалда қўллаш қийин бўлган меъёрга айлантирган — бу ҳолат БМТ Инсон ҳуқуқлари Кенгаши доирасидаги ёлланмачилик масаласи бўйича махсус Ишчи гуруҳ ҳисоботларида мунтазам танқид остига олинади[6].

Ёлланма шахсни ёллаш деганда, қуролланган зиддиятлар ёки ҳарбий ҳаракатларда иштирок этиш учун одамларни ёллаш мақсадида амалга оширилган ҳар қандай ҳаракат тушунилади. Ёллаш ҳаракатлари ёлланувчиларнинг қабул қилиниши ҳақидаги маълумотларнинг тарқатилиши, учрашув жойининг белгиланиши, шахснинг ёлланиши ҳақидаги оғзаки ёки ёзма келишувнинг амалга оширилиши, ёлланувчиларга моддий таъминот тақдим қилиш йўли билан ҳам амалга оширилиши мумкин.

Ёлланувчини ўқитиш шахсда ҳарбий ҳаракат ҳақида билим, малака ва кўникмаларни шакллантириш, турли жанговар қуролларни ишлатишни, ҳарбий техника воситаларида ишлашни, турли об-ҳаво шароитларида урушга кириш стратегияси ва тактикасини ўргатиш, кўпоровчилик ва разведка фаолиятини ўзлаштириш, яшаш учун курашиш, мафкуравий тайёрлашга қаратилган ҳаракатлар содир этилишини назарда тутати[7].

Жиноий ёллаш — келишувнинг икки мажбурий субъекти (бир томондан — ёлловчи ёки ишга қабул қилувчи, иккинчи томондан — ёлланма аскар) ўртасидаги ихтиёрий ва тизимли ҳамкорлик бўлиб, айрим ҳолларда ёлловчи ёки ёлланма аскар манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилувчи учинчи субъект — воситачининг ҳам иштирок этиши мумкин. Бунда биринчи субъект (ёлловчи) иккинчи субъектга (ёлланма аскарга) улар ўртасидаги келишувда назарда тутилган жиноятни содир этганлик учун мулкӣ хусусиятга эга бўлган моддий мукофотни тақдим этади ёки тақдим этишни ваъда қилади, иккинчи субъект эса ғаразли ниятлар асосида ҳаракат қилиб, ушбу жиноятни биринчи субъект (ёлловчи) манфаатларини кўзлаб содир этади[8].

Жиноят-ҳуқуқӣ нуқтаи назардан ёлланиш жиноятининг таркибини таҳлил қилар эканмиз, унинг объекти сифатида халқаро тинчлик ва хавфсизлик, давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик принципи, халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи ҳамда инсоният хавфсизлиги манфаатлари эътироф этилади. Жиноятнинг объектив томони бир неча альтернатив ҳаракатлар орқали ифодаланиши мумкин: ёллаш (яъни бошқа шахсни ёлланувчи сифатида қуролли можарода ёки бошқа ҳаракатларда иштирок этишга жалб қилиш), тайёрлаш, молиялаштириш, шунингдек ёлланувчидан фойдаланиш ёхуд шахснинг ўзи бевосита ёлланувчи сифатида қуролли можарода, ҳарбий ҳаракатларда иштирок этиши. Жиноят таркиби расмий-формал характерга эга бўлиб, у ёлланувчини жалб қилиш ёки ундан фойдаланиш фактининг ўзи билан тамом бўлган деб ҳисобланади, яъни реал ижтимоӣ хавфли оқибат (масалан, кимнингдир ҳалок бўлиши) таркибнинг мажбурий белгиси сифатида талаб этилмайди — бу қонунчининг мазкур жиноятнинг юқори ижтимоӣ хавфлилиқ даражасини алоҳида таъкидлашга интилишидан далолат беради.

Ёлланиш ҳодисасининг илдизлари инсоният тарихининг энг қадимги даврларига бориб тақалади. Қадимги Шарқ ва Антик давр ҳарбий тарихида ёлланма қўшинлардан фойдаланиш кенг тарқалган амалиёт бўлган: қадимги Миср фиръавнлари, Форс шоҳлари, шунингдек Қадимги Юнонистон полислари (хусусан, Спарта ва Афина) ўз ҳарбий салоҳиятини кучайтириш мақсадида бошқа халқлар вакилларида ташкил топган ёлланма қўшинлардан фаол фойдаланганлар. Қадимги Рим империясининг сўнгги даврларида эса аухилиа деб номланган ёрдамчи қўшинлар таркибида кўплаб ёлланма жангчилар хизмат қилган, бу эса империя ҳарбий тизимининг заифлашишига олиб келган омиллардан бири сифатида баҳоланади.

Ёлланма аскарлик ҳодиса сифатида анча қадимдан мавжуд. Қадимги Грециядаёқ муайян ҳақ эвазига қўшин сафига қўшилиб, қуролли можароларда иштирок этган жангчилар ҳақида дастлабки маълумотлар учрайди. Ёлланма аскарларнинг афзаллиги шундан иборат эдики, ҳарбий ҳаракатларни олиб бориш уларнинг касби бўлиб, улар шу орқали тирикчилик қилганлар. Ўз юртдошларидан иборат халқ лашкарларини йиғиш билан таққослаганда, бундай қўшинлар ҳукмдорнинг ҳарбий мақсад ва эҳтиёжларини тўлиқ қондириш имкониятига эга бўлмаган. Ёлланма қўшинлар эса яхшироқ тайёргарликка ва юқори даражадаги интизомга эга бўлган.

Бу жараён ҳамиша бир текис кечмаган. Чунки кўп ҳолларда ёлланма аскарлар рақиб томонидан пул эвазига оғдирилиб, ўзларини ёллаган шахс ёки томонга хиёнат қилган ҳолатлар ҳам учраган.

Ўрта асрлар Европасида ёлланиш институти алоҳида ривожланиш босқичини бошдан кечирди: XIV—XVI асрларда Италия шаҳар-давлатларида кондоттерлар (condottieri) деб номланган ёлланма ҳарбий саркардалар ва уларнинг отрядлари фаолият юритган, улар шартнома (сондотта) асосида турли шаҳар-давлатларга ҳарбий хизмат кўрсатишган. Швейцария ва Германиянинг баъзи ҳудудларидан чиққан пиёда ёлланма аскарлар (ландскнехтлар) Европанинг кўплаб урушларида фаол иштирок этганлар. Бу давр ёлланмачилигининг ўзига хос хусусияти шундаки, ёлланма қўшин хизмати ўша даврда ҳали ҳуқуқӣ жиҳатдан тақиқланмаган, балки, аксинча, расмий тан олинган ва ҳатто ҳурматли касб тури сифатида қаралган. Қизикарли қиёсий факт сифатида шунини қайд этиш мумкинки, айнан мана шу даврда — 1794 йилда — Америка Қўшма Штатларида Президент Жорж Вашингтон ташаббуси билан Бетарафлик тўғрисидаги қонун (Neutrality Act) қабул қилинган бўлиб, у

фуқароларнинг чет давлат ҳарбий хизматига ёлланишини чекловчи дунёдаги энг қадимги миллий қонунлардан бири ҳисобланади[9].

Агар «жиноий ёллаш» миллий жамоатга қарши ижтимоий-ҳуқуқий ҳодиса сифатида жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига тажовуз қилса, «халқаро ёллаш» халқаро жиноят-ҳуқуқий ҳодиса сифатида инсоният хавфсизлиги ва халқаро тинчлик-ҳуқуқий тартибига тажовуз қилади. Шу сабабли бир неча олимлар ёллашни халқаро жиноят-ҳуқуқий ҳодиса сифатида тавсифловчи асосий белгилар қаторида халқаро жиноий ёллаш («ёлланма аскарлик») объекти ва субъектининг ўзига хос хусусиятлари, шунингдек, мазкур жиноий қилмишнинг объектив ва субъектив томонларига хос бўлган қатор махсус белгиларни асосли равишда ажратиб кўрсатган. Жиноий ёллаш терроризм, миллий ёки трансмиллий уюшган жиноятчилик билан уйғунлашганда ёки оммавий тартибсизликлар, тажовузкор урушни келтириб чиқаришда иштирок этганда, шунингдек, қуролли можаро ёки ҳарбий ҳаракатларда қўлланилганда айниқса хавфли тус олади.

Ёлланиш ва ҳарбий тузилмаларга хизматга кирганлик учун жиноий жавобгарликни белгилашнинг ижтимоий-ҳуқуқий зарурати бир неча омил билан изоҳланади.

Биринчидан, ёлланиш институти давлатларнинг суверен ҳуқуқи бўлган қуролли кучларни монопол тарзда ташкил этиш ва бошқариш ваколатига бевосита таҳдид солади: ёлланувчилар фаолияти давлат назоратидан ташқарида, кўпинча норасмий ва ношаффоф тарзда амалга оширилади, бу эса қуролли зўравонликнинг назоратсиз тарқалишига сабаб бўлади.

Иккинчидан, тарихий тажриба шуни кўрсатадики, ёлланувчилар фаолияти кўп ҳолларда ички қуролли можароларни, давлат тўнтаришларини, сепаратистик ҳаракатларни кучайтириш ва узайтириш воситасига айланади, натижада тинч аҳоли орасида инсоний ва моддий йўқотишлар кўпаяди. Айнан мана шу ҳолатлар 1960–1970-йилларда Африка қитъасида кузатилган ва халқаро ҳамжамиятни ёлланмачиликка қарши махсус конвенциялар қабул қилишга ундаган асосий сабаб бўлган.

Учинчидан, замонавий шароитда ёлланиш институти трансмиллий терроризм ва диний-сиёсий экстремизм билан чамбарчас боғланиб бормоқда: қатор хорижий қуролли можаролар тажрибаси шуни кўрсатадики, маълум тоифадаги фуқаролар моддий манфаатдорлик, ижтимоий-иқтисодий нохушликлардан қутулиш истаги ёхуд мафкуравий манипуляция таъсирида чет давлат ҳудудида фаолият юритувчи қуролли тузилмалар сафига қўшилмоқда, сўнгра эса мамлакатга қайтиб, миллий хавфсизликка бевосита таҳдид солувчи омилга айланмоқда (хорижий жангчилар — *foreign fighters* муаммоси). Ушбу муаммонинг глобаллиги БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 2014 йил 24 сентябрдаги 2178-сонли қарорида ҳам алоҳида қайд этилган[10].

Тўртинчидан, Ўзбекистон Республикаси мустақил давлат сифатида халқаро ҳамжамият олдида ўз зиммасига олган мажбуриятларга — жумладан, юқорида қайд этилган халқаро-ҳуқуқий ҳужжатларда ифодаланган тинчлик ва хавфсизлики таъминлаш борасидаги умумжаҳон стандартларига — риоя этиши лозим, бу эса миллий қонунчиликда мос равишдаги жиноий-ҳуқуқий тақиқларнинг мавжуд бўлишини тақозо этади.

Шу ўринда алоҳида таъкидлаш лозимки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг тинчликпарвар ташқи сиёсат юритиш, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик, ҳудудий яхлитлик ва чегараларнинг дахлсизлигини ҳурмат қилиш каби асосий тамойиллари мазкур жиноят турининг жамият ва давлат учун тутган юқори ижтимоий хавфлилик даражасини янада асослайди. Фуқароларнинг чет давлат ҳудудидаги қуролли можароларга, шу жумладан диний-экстремистик гуруҳлар сафига жалб қилиниши нафақат айрим шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига, балки бутун жамиятнинг ижтимоий-сиёсий барқарорлигига, миллатлараро ва динлараро тотувликка путур етказадиган омил сифатида баҳоланади.

Ёлланиш ва чет давлатларнинг ҳарбий тузилмаларига хизматга кирганлик учун жавобгарликни такомиллаштириш фақат жазо чораларини кучайтириш билан чекланмаслиги лозим. Бунда, аввало, жиноят таркибининг объектив ва субъектив белгилари, ёлланишнинг

турли шакллари ҳамда мазкур қилмишларнинг бошқа турдаги ҳарбий хизматдан фарқловчи мезонларини қонунчиликда аниқ белгилаш мақсадга мувофиқ.

Шу нуқтаи назардан, Жиноят кодексининг 154 ва 154¹-моддаларида назарда тутилган қилмишларни такомиллаштириш доирасида чет давлатларнинг ҳарбий, хавфсизлик, полиция ва уларга ўхшаш бошқа қуролланган тузилмалари тушунчасини аниқлаштириш, шахснинг чет давлат ҳарбий хизматида кириши билан уни мазкур хизматга ёллаш, молиялаштириш, тайёрлаш ёки бошқа шахсларни жалб қилиш ҳаракатларини ҳуқуқий жиҳатдан фарқлаш тақлиф этилиши мумкин.

Бундан ташқари, қилмишнинг ижтимоий хавфлилик даражасини инобатга олган ҳолда жавобгарликни дифференциация қилиш, хусусан, бир гуруҳ шахслар томонидан, уюшган ҳолда, моддий манфаат эвазига ёки бир неча шахсларни жалб қилиш мақсадида содир этилган ҳаракатларни оғирлаштирувчи ҳолат сифатида баҳолаш масаласини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ.

Шу билан бирга, замонавий ахборот технологияларининг ривожланиши шароитида шахсларни электрон ахборот ресурслари орқали чет давлатларнинг ҳарбий тузилмаларига жалб қилиш ҳолатларига ҳам тегишли ҳуқуқий баҳо бериш механизмларини такомиллаштириш зарур. Бундай ёндашув ёлланиш билан боғлиқ трансмиллий жиноий фаолиятнинг янги шаклларида нисбатан жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларининг самарадорлигини оширишга хизмат қилиши мумкин.

Мазкур соҳада жавобгарлик самарадорлигини ошириш жиноий-ҳуқуқий чоралар билан бир қаторда профилактик ва халқаро-ҳуқуқий механизмларни ҳам қамраб олиши лозим. Бу, хусусан, ёлланиш ва ёллаш олдини олиш, фуқароларни ноқонуний равишда чет эл қуролли тузилмаларига жалб қилиш ҳолатларини барвақт аниқлаш ва бундай қилмишлар бўйича давлатлараро ҳамкорликни кучайтиришни назарда тутати.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa, Organization of African Unity, Libreville, 3 July 1977.
2. International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, UN General Assembly Resolution 44/34, 4 December 1989 (kuchga kirgan sana — 2001 yil 20 oktyabr).
3. <https://www.gazeta.uz/uz/2025/11/18/yollanish/>
4. О.Ю.Молибого, Уголовная ответственность за наемничество, Автореферат, Ставрополь, 2000, стр 16. (O.Yu.Molibogo, Criminal liability for mercenarism, Abstract, Stavropol, 2000, p. 16.)
5. 1949 йилдаги Женева конвенцияларига халқаро қуролли можаролар қурбонларини ҳимоя қилишга оид 1977 йил 8 июндаги I-қўшимча баённома (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977), 47-модда. (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, Article 47 of June 8, 1977.)
6. БМТ Инсон ҳуқуқлари Кенгаши доирасидаги ёлланмачилик ва хусусий ҳарбий-хавфсизлик компаниялари фаолияти масаласи бўйича Ишчи гуруҳ (UN Working Group on the use of mercenaries) ҳисobotлари. (Reports of the Working Group (UN Working Group on the use of mercenaries) within the framework of the UN Human Rights Council on the issue of mercenaries and the activities of private military security companies)
7. М.Х.Рустамбаев, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига шарҳлар, Қайта ва тўлдирилган нашр, Тошкент, Адолат, 2016 йил, 206-бет. (M. Kh. Rustambayev, Comments on the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, Revised and updated edition, Tashkent, Adolat, 2016, p. 206)

8. Борзенков Г.Н. Преступления против жизни и здоровья: закон и правоохранительная практика. – М.: ИКД «Зерцало-М», 2013. – 256 с. (Borzenkov G.N. Crimes against life and health: law and law enforcement practice. - M.: IKD "Zersalo-M," 2013. - 256 p.)
9. Neutrality Act of 1794 (USA),— 18 U.S.C. §§ 956–960 // congress.gov, CRS Report IF12068.
10. БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 2014 йил 24 сентябрдаги 2178 (2014)-сонли қарори (хорижий террорчи-жангчилар муаммоси бўйича). (UN Security Council Resolution No. 2178 (2014) of September 24, 2014 (on the problem of foreign terrorist fighters))

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.